

Експертний висновок
Міністерства фінансів України до законопроекту
згідно зі статтею 27 Бюджетного кодексу України

1. Назва законопроекту

Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» (реєстр. № 10225-1 від 17.11.2023), поданий народним депутатом України Швачком А. О.

2. Завдання законопроекту

Відповідно до пояснювальної записки метою законопроекту створення в Україні ринку віртуальних активів, а також встановлення умов оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами, що створить нове джерело надходжень до Державного бюджету України.

З урахуванням зазначеного законопроектом запропоновано у Податковому кодексі України (далі – Кодекс) визначити правила оподаткування операцій з віртуальними активами.

У частині податку на прибуток підприємств

Запропоновано запровадити підхід до оподаткування операцій з віртуальними активами, що за своєю концепцією є аналогічним підходу, який застосовується в Кодексі щодо оподаткування операцій з цінними паперами, яким передбачено:

розрахунок окремого фінансового результату від операцій з віртуальними активами, що визначається в момент їх відчуження (крім операцій із службовими токенами);

запровадження коригувань фінансового результату до оподаткування, відповідно до яких фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму від'ємного фінансового результату до оподаткування від операцій з відчуження віртуальних активів та суму витрат, пов'язаних з емісією та від уцінок віртуальних активів, відображених у бухгалтерському обліку, і, відповідно, зменшується на суму позитивного фінансового результату до оподаткування від операцій відчуження віртуальних активів та суму доходів від емісії та дооцінок віртуальних активів, відображених у бухгалтерському обліку;

порядок визначення фінансового результату (прибутку або збитку) від операцій з відчуження віртуальних активів розраховується як сума доходів, отриманих від відчуження віртуальних активів, зменшених на первісну вартість віртуальних активів, яка визначається залежно від форми їх набуття, та, відповідно, до критеріїв оцінки, визначених законопроектом.

Водночас позитивне значення загального фінансового результату від операцій з продажу або іншого відчуження віртуальних активів збільшує фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду платника податку, а від'ємне значення зменшує загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження віртуальних активів наступних податкових (звітних) періодів до повного погашення.

ДОКУМЕНТ СЕД Мінфін АСКОД

Сертифікат [3FAA9288358EC003040000099F72E00D1B0C200](#)

Підписувач [Воробей Світлана Іванівна](#)

Дійсний з [26.09.2023 17:36:27](#) по [26.09.2025 17:36:27](#)

Міністерство фінансів України

11210-03-3/34423 від 12.12.2023

Крім того, законопроект передбачає можливість застосування віртуальних активів як засобу розрахунку за придбані товари (роботи, послуги) або обміну на товари (роботи, послуги).

У частині податку на доходи фізичних осіб

Передбачено внести зміни до статті 170 Кодексу, зокрема:

звільнити від оподаткування податком на доходи фізичних осіб вартість віртуальних активів, отриманих внаслідок їх емісії (створення) або безоплатного отримання платником податків;

доповнити новим пунктом 170.2¹ щодо визначення особливостей оподаткування інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами, а саме встановлення:

порядку ведення платником податку обліку операцій з віртуальними активами;

порядку оподаткування прибутку від операцій зі службовими токенами, встановленому для оподаткування операцій з базовими активами, пов'язаними з цими службовими токенами;

особливостей визначення вартості віртуальних активів залежно від джерела їх отримання, а також врахування у вартість віртуальних активів витрат безпосередньо пов'язаних з їх придбанням;

порядку визначення інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами;

порядку визначення фінансового результату (прибуток або збиток) від операцій з продажу віртуальних активів;

порядку визначення загального фінансового результату операцій з продажу віртуальних активів;

порядку відображення у річній податковій декларації платника податку загального фінансового результату від операцій з продажу віртуальних активів (річний інвестиційний прибуток або річний інвестиційний збиток), отриманого протягом звітного року;

встановлення обов'язку для постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, здійснювати облік всіх операцій своїх клієнтів з віртуальними активами та зберігати інформацію про доходи та витрати за такими операціями протягом 1095 днів, а також відображення суми виплачених фізичним особам – платникам податку доходів від продажу віртуальних активів у податковому розрахунку, подання якого передбачено підпунктом «б» пункту 176.2 статті 176 цього Кодексу.

Крім того, пунктом 12 розділу I законопроекту Кодекс доповнюється новим пунктом 72 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення», яким запропоновано встановити пільгові ставки податку на доходи фізичних осіб, а саме:

протягом трьох перших звітних років від дати набуття чинності цим Законом для інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами – 5 відсотків, а протягом наступних п'яти звітних років – 9 відсотків.

При цьому право застосування цих ставок матимуть ті платники податку на доходи фізичних осіб, сума інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами яких не перевищує 7 млн грн протягом одного звітного року.

У частині податку на додану вартість

Законопроектом запропоновано внести зміни до Кодексу, якими передбачено, що:

- датою виникнення податкових зобов'язань по операціях з відчуження службових токенів є дата їх обміну, продажу та іншого відчуження;
- базою оподаткування для операцій з постачання товарів/послуг, що здійснюються на виконання (погашення) службового токена емітентом такого токена, є вартість продажу службового токена його емітентом та відповідає вартості товарів/послуг, які постачаються в обмін на такий службовий токен;
- не є об'єктом оподаткування операції з емісії (створення), введення в оборот та виведення з обороту, обміну, продажу та іншого відчуження віртуальних активів (за винятком операцій з відчуження службових токенів), а також не є об'єктом оподаткування операції з постачання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, визначених Законом України «Про віртуальні активи», крім надання консультацій щодо віртуальних активів.

Крім того, законопроектом передбачено нову редакцію проекту Закону України «Про віртуальні активи», а також зміни до Цивільного кодексу України, Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», Закону України «Про Національний банк України», Закону України «Про банки і банківську діяльність», Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», Закону України «Про захист прав споживачів», Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», Закону України «Про запобігання корупції», Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», направлених на врегулювання питань, пов'язаних з обігом віртуальних активів.

3. Оцінка впливу на показники бюджетів

Реалізація положень акта матиме вплив на дохідну частину державного та місцевих бюджетів.

4. Вартісна величина впливу на показники бюджетів

До пояснювальної записки до законопроекту не надано обґрунтованих фінансово-економічних розрахунків та пропозицій щодо оцінки впливу на показники бюджету.

Водночас обрахувати вартісну величину впливу положень законопроекту, що розглядається, на показники бюджету неможливо у зв'язку із відсутністю статистичних даних, необхідних для проведення відповідних розрахунків, зокрема інформації щодо потенційного обсягу прибутку, який можуть отримати

платники податків від проведених операцій з віртуальними активами, які є об'єктами оподаткування, а також обсягу витрат на їх придбання (отримання).

5. Пропозиції щодо можливостей фінансового забезпечення у відповідному бюджетному періоді законопроекту у разі його прийняття
Пропозиції відсутні.

6. Пропозиції щодо відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини

Законопроект не відповідає вимогам частини першої статті 27 Бюджетного кодексу України, відповідно до якої до законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету, суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки).

7. Пропозиції щодо розгляду законопроекту

Щодо законопроекту в частині внесення змін до Податкового кодексу України

Законопроект, що розглядається, не узгоджується із пунктом 7.3 статті 7 Кодексу, яким визначено, що будь-які питання щодо оподаткування регулюються цим Кодексом і не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів, що містять виключно положення щодо внесення змін до цього Кодексу та/або положення, які встановлюють відповідальність за порушення норм податкового законодавства.

Тож нова редакція Закону України «Про віртуальні активи» та зміни до інших законодавчих актів потребують розгляду в рамках окремого законопроекту. До того ж положення нової редакції Закону України «Про віртуальні активи» необхідно розглядати органами, які є регуляторами ринку віртуальних активів: Міністерством цифрової трансформації України, Національним банком України та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Крім того, слід зазначити, що у рамках реалізації програми розширеного фінансування для України, затвердженої Радою директорів Міжнародного валютного фонду 31.03.2023, з метою забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності в період воєнного стану та після його припинення, збереження рівня мобілізації доходів у період воєнного стану та посилення їх мобілізації після його припинення, адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу передбачено ухвалення Україною Національної стратегії доходів, яка визначить ключові принципи і завдання податкової політики та адміністрування в короткостроковій перспективі та у післявоєнній відбудові.

Рекомендаціями, наданими Міжнародним валютним фондом у рамках технічної місії, зазначається про необхідність розв'язання проблем для врегулювання обороту віртуальних активів в Україні, включення зазначеного питання до Національної стратегії доходів на 2024–2030 роки, яка на сьогодні

розробляється Урядом України, проведення у 2024 році більш ретельного аналізу для розробки керівних принципів обороту віртуальних активів та визначення моделі оподаткування віртуальних активів в Україні.

Отже, врегулювання питання обороту віртуальних активів в Україні, здійснюватиметься в рамках реалізації Національної стратегії доходів на 2024–2030 роки із залученням технічної допомоги експертів Міжнародного валютного фонду.

Щодо податку на прибуток підприємств

Слід зауважити, що відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» активами, що підлягають зарахуванню на баланс підприємства, вважаються ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому та їх вартість може бути достовірно визначена.

Для цілей бухгалтерського обліку до активів належать:

необоротні активи, які включають: основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість тощо;

кошти, розрахунки та інші активи, які включають: грошові кошти (у національній та іноземній валюті в касах, на розрахункових (поточних), валютних та інших рахунках у банках), електронні гроші, грошові документи, короткострокові векселі одержані і фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість тощо.

Отже, національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та міжнародними стандартами фінансової звітності повністю врегульовано відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності активів.

З метою уникнення різних тлумачень щодо належності активів, зокрема для цілей належного відображення в бухгалтерському обліку, у законопроекті необхідно чітко визначити, до якого саме виду активів належать віртуальні активи: матеріальні, нематеріальні, грошові кошти чи цінні папери.

Наведена класифікація у статті 5 «Види віртуальних активів» проекту Закону України «Про віртуальні активи» (Віртуальні активи поділяються на токени електронних грошей, токени з прив'язкою до активів, токени, які визначені індивідуальними ознаками, та віртуальні активи, які не є токенами з прив'язкою до активів та токенами електронних грошей (зокрема, сервісні токени)) не враховує вищезазначене зауваження.

Тому через відсутність однозначного розуміння, до якого виду активів належать віртуальні активи, виникатиме питання, який стандарт бухгалтерського обліку необхідно застосовувати.

Крім того, слід зауважити, що підхід до визначення первісної вартості віртуального активу, що формується залежно від критеріїв набуття віртуального активу, містить правову невизначеність щодо переліку витрат які формують первісну вартість віртуального активу та встановлення

безпосереднього зв'язку таких витрат із конкретними видами операцій.

Це стосуються, зокрема, формування переліку інших витрат, по операціям з придбанням віртуальних активів, формуванням витрат для тих віртуальних активів, які отримано безоплатно.

При цьому законопроект містить визначення віртуальних активів за їх ідентичністю та те, що ідентичні віртуальні активи можуть мати різну первісну вартість. Однак законопроект не визначає критерії такої ідентичності.

Отже, запропонований облік первісної вартості віртуальних активів, що впливає на формування фінансового результату від операцій з відчуження віртуальних активів, несе ризики втрат бюджету через можливість використання таких операції в схемах мінімізації податкових зобов'язань через складність адміністрування при визначенні відповідності первісної вартості її реальній вартості та у зв'язку із існуючим фактором суб'єктивності при її формуванні.

Щодо податку на доходи фізичних осіб

Не підтримуються зміни до пункту 165.1 статті 165 Кодексу та потребують виключення, а саме пропозиція щодо звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб вартість віртуальних активів, отриманих внаслідок їх емісії (створення) або безоплатного отримання платником податків, як така, що не відповідає концепції оподаткування інвестиційних активів.

Одночасно абзац другий підпункту 170.2^{1.4} пункту 170.2¹ статті 170 Кодексу потребує доопрацювання відповідно до нормопроєктувальної техніки, та, відповідно, потребують виключення слова та цифри «, за винятком випадку, передбаченого підпунктом 165.1.67 пункту 165.1 статті 165 цього Кодексу», оскільки у законопроекті відсутні зміни до підпункту 165.1.67 пункту 167.1 статті 167 Кодексу.

Підпункт 170.2^{1.5} пункту 170.2¹ статті 170 Кодексу потребує доопрацювання в частині визначення постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, податковим агентом та встановлення зобов'язання виконання ним функцій податкового агента відповідно до вимог статті 168 Кодексу.

Крім того, враховуючи, що відповідно до Меморандуму про економічну та фінансову політику від 19.06.2023, укладеного між Україною та Міжнародним валютним фондом, Україна зобов'язалася утримуватися від будь-якої податкової політики та адміністративних заходів, які можуть негативно вплинути на базу податкових надходжень у 2023 році та надалі, встановлення пільгових ставок податку на доходи фізичних осіб для інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами не підтримується.

Щодо єдиного податку

Запропоновані законопроектом зміни до підпункту 292.3 статті 292 Кодексу потребують виключення, оскільки дозвіл включати до суми доходу платника єдиного податку доходи від продажу службових токенів, емітованих

такими платниками податку не узгоджується із концепцією застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а саме, всебічна підтримка та сприяння розвитку мікро- та малого підприємництва з невеликими доходами.

Щодо податку на додану вартість

Відповідно до пункту 187.1 статті 187 Кодексу датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше або дата відвантаження товарів або дата зарахування коштів від покупця/замовника на рахунок платника податку в банку / небанківському надавачу платіжних послуг як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг, оплата яких здійснюється електронними грошима, – дата зарахування електронних грошей платнику податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, на електронний гаманець, а в разі постачання товарів/послуг за готівку – дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої – дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку; дата зарахування коштів від покупця.

Чинний порядок визначення дати виникнення податкових зобов'язань відповідає положенням Директиви Ради 2006/112/ЄС від 28.11.2006 про спільну систему податку на додану вартість, імплементація якої в українське законодавство є обов'язковою умовою у зв'язку із наданням Україні статусу кандидата на членство в ЄС.

Водночас, виходячи із запропонованих законопроектом норм, які передбачають внесення змін до Закону України «Про віртуальні активи», операції з обміну, продажу та іншого відчуження службового токена фактично є операціями, які пов'язані із попередньою оплатою за поставлені товари/послуги.

Тобто запропоновані законопроектом норми щодо визначення дати виникнення податкових зобов'язань не узгоджуються із положеннями європейського законодавства.

Крім того, для того щоб визнати службовий токен як засіб платежу, необхідно внести зміни до відповідних законодавчих актів.

Також пропозиція стосовно визначення бази оподаткування податком на додану вартість, на відміну від загальноствановленого порядку, для операцій з постачання товарів/послуг, що здійснюються на виконання (погашення) службового токена емітентом такого токена, може призвести до непорозумінь між платниками податку та контролюючими органами, оскільки законопроект не містить порядку визначення вартості продажу службового токена.

Законопроектом передбачено віднести до переліку операцій, що не є об'єктом оподаткування, операції з постачання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, визначених Законом України «Про віртуальні активи», крім надання консультацій щодо віртуальних активів.

Проте з урахуванням переліку послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, визначених законопроектом у змінах до Закону України «Про віртуальні активи», деякі послуги мають оподатковуватися податком на додану вартість на загальних підставах, оскільки передбачають створення доданої вартості, зокрема: зберігання та адміністрування віртуальних активів від імені третіх осіб; діяльність оператора торговельного майданчика для віртуальних активів; розміщення віртуальних активів; отримання і передача замовлень на віртуальні активи від імені третіх осіб; діяльність з управління портфелем віртуальних активів.

Водночас зміни до Кодексу в частині оподаткування податком на додану вартість операцій з віртуальними активами мають бути врегульовані одночасно із прийняттям змін до Закону України «Про віртуальні активи».

Щодо законопроекту в частині внесення змін до Закону України «Про віртуальні активи» та змін до інших законодавчих актів

Пунктом 2 розділу II законопроекту запропоновано внести зміни до Закону України «Про віртуальні активи», виклавши його в новій редакції (далі – проект закону про віртуальні активи).

1. Пунктом 18 частини першої статті 1 проекту Закону про віртуальні активи визначено, що постачальники послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів – суб'єкти господарювання – юридичні особи зареєстровані за законодавством України, або відокремлені підрозділи (філії) іноземних юридичних осіб, зареєстровані за законодавством України, з місцезнаходженням на території України, які провадять в інтересах третіх осіб один або декілька з визначених видів діяльності.

Разом з тим частиною четвертою статті 13 проекту Закону про віртуальні активи передбачено, що постачальником послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, не може бути юридична особа, яка, зокрема: зареєстрована відповідно до законодавства держави, визнаної Верховною Радою України державою-окупантом або державою-агресором; яка має місцезнаходження на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-окупантом або державою-агресором.

Частиною шостою статті 13 проекту Закону про віртуальні активи встановлено, що постачальником послуг може бути іноземна юридична особа, яка є учасником ринку віртуальних активів, за правом іноземної держави провадить діяльність як постачальник послуг у порядку та на умовах, визначених Міністерством цифрової трансформації України з урахуванням вимог та обмежень, визначених цим Законом.

З огляду на наявність суперечностей у зазначених нормах редакція проекту Закону про віртуальні активи потребує доопрацювання.

2. Частиною четвертою статті 13 проекту Закону про віртуальні активи передбачено, що постачальником послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, не може бути юридичною особою:

яка є особою, яка прямо чи опосередковано контролюється у значенні, наведеному у статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», резидентами іноземної держави, визнаної Верховною Радою України державою-окупантом або державою-агресором, або діє в їхніх інтересах;

кінцеві бенефіціарні власники якої є резидентами іноземної держави, визнаної Верховною Радою України державою-окупантом або державою-агресором;

учасники (акціонери) якої є кінцевими бенефіціарними власниками резидента іноземної держави, визнаної Верховною Радою України державою-окупантом або державою-агресором;

яка володіє прямо або опосередковано (через іншу фізичну чи юридичну особу) будь-якою часткою резидента іноземної держави, держави, визнаної Верховною Радою України державою-окупантом або державою-агресором;

яка має серед учасників (засновників, акціонерів) юридичних осіб, зареєстрованих у державах (юрисдикціях), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.

Слід зазначити, що сфера віртуальних активів пов'язана з високою ймовірністю залучення доходів, джерелом яких є корупція, злочинність, ухилення від сплати податків, а також містить серйозні загрози через спроби злочинців та їхніх спільників приховати походження злочинних доходів або перевести віртуальні активи для злочинної діяльності чи терористичних цілей.

Разом з тим у зв'язку зі збройною агресією росії проти України, посиленням санкційних заходів до юридичних та фізичних осіб, які підтримують збройну агресію проти України, певні особи можуть проводити дії, які дозволятимуть терористам чи іншим злочинцям залучати віртуальні активи для своєї злочинної діяльності.

З метою ефективного усунення ризиків, пов'язаних із зловживанням віртуальними активами для цілей відмивання коштів і фінансування тероризму, важливо запровадити ефективні та дієві заходи врегулювання ринку віртуальних активів шляхом недопущення до вказаного ринку осіб, які певним чином пов'язані з державою, яка здійснює збройну агресію проти України, та/або державою, яку включено до списку країн, що не співпрацюють у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та/або здійснюють терористичну діяльність.

Крім того, республіка білорусь з урахуванням визначення терміна «збройна агресія», наведеного у Законі України від 06.12.1991 № 1932-XII «Про оборону України», є державою, яка здійснює збройну агресію проти України, оскільки дозволяє, щоб її територія та інфраструктура використовувалася російською федерацією для вчинення збройної агресії проти України.

Ураховуючи зазначене, положення проекту Закону про віртуальні активи

необхідно доповнити вимогами, які передбачатимуть, що постачальником послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, не можуть бути юридичні особи, до яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції», та/або їх включено до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції, та/або мають:

кінцевого бенефіціарного власника, який є резидентом держави, що здійснює збройну агресію проти України, та/або держави (юрисдикції), внесеної до переліку держав (юрисдикцій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення;

учасників (засновників, акціонерів) юридичних осіб, зареєстрованих у державі, що здійснює збройну агресію проти України, та/або держави(юрисдикції), внесеної до переліку держав (юрисдикцій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення;

учасників (засновників, акціонерів) юридичних осіб, кінцевими бенефіціарними власниками яких є резиденти держави, що здійснює збройну агресію проти України, та/або держави (юрисдикції), внесеної до переліку держав (юрисдикцій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення;

учасників (засновників, акціонерів) юридичних осіб та/або кінцевих бенефіціарних власників, включених відповідно до закону до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції;

учасників (засновників, акціонерів) юридичних осіб та/або кінцевих бенефіціарних власників, до яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції».

3. Частиною четвертою статті 13 проекту Закону про віртуальні активи передбачено, що постачальником послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, не може бути юридична особа керівники, головний бухгалтер, власники істотної участі та кінцеві бенефіціарні власники якої є громадянами держави, визнаної Верховною Радою України державою-окупантом або державою-агресором.

Частиною п'ятою статті 13 проекту Закону про віртуальні активи передбачено, що постачальником послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних

активів, може бути юридична особа:

керівники, головний бухгалтер, власники істотної участі та кінцеві бенефіціарні власники якої мають бездоганну ділову репутацію;

яка має сформований статутний капітал у розмірі, встановленому цим Законом, та може підтвердити законність отримання коштів, що були направлені на формування статутного капіталу юридичної особи;

яка відповідає іншим встановленим цим Законом вимогам.

Нормами Закону України від 06.12.2019 № 361-ІХ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон № 361) встановлено, що постачальники послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, є суб'єктами первинного фінансового моніторингу, і відповідно повинні дотримуватися вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – запобігання та протидія).

Частиною четвертою статті 8 Закону № 361 встановлено, що керівник та заступник керівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, голова та члени наглядового органу суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відповідальний працівник (особа, яка тимчасово виконує повноваження відповідального працівника у разі його відсутності), інші працівники суб'єкта первинного фінансового моніторингу, залучені до проведення первинного фінансового моніторингу, повинні мати бездоганну ділову репутацію та не мати громадянства (підданства) держави, що здійснює збройну агресію проти України.

Крім того, відповідно до абзацу третього частини десятої статті 18 Закону № 361 суб'єкти державного фінансового моніторингу, у тому числі Мінцифри, зобов'язані вживати відповідно до законодавства заходів:

щодо перевірки бездоганної ділової репутації осіб, які здійснюватимуть чи здійснюють управління, мають намір набути істотну участь або є кінцевими бенефіціарними власниками у суб'єктів первинного фінансового моніторингу;

для недопущення до управління суб'єктами первинного фінансового моніторингу осіб, які мають не погашену або не зняту в установленому законом порядку судимість за корисливі кримінальні правопорушення або тероризм, а також їх співучасників у таких кримінальних правопорушеннях; для недопущення формування капіталу відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу за рахунок коштів, джерела походження яких неможливо підтвердити на підставі офіційних документів або їх копій, засвідчених в установленому порядку.

Слід зазначити, що відповідно до статті 20 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII, Україна має

забезпечити імплементацію відповідних міжнародних стандартів у сфері запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму, зокрема стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (FATF) і стандартів, рівнозначних тим, які були прийняті Європейським Союзом.

Водночас Україна продовжує вживати заходів щодо забезпечення реалізації рекомендацій Європейської Комісії, зазначених у Висновку Єврокомісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі у частині забезпечення відповідності національного законодавства щодо боротьби з відмиванням коштів стандартам FATF.

Згідно із Двадцять шостою Рекомендацією FATF наглядовий орган має вжити необхідних заходів для запобігання ситуації, коли злочинці або їх співучасники, є власниками або бенефіціарними власниками значної або контрольної частки активів або коли вони обіймають керівні посади.

З огляду на зазначене, положення проекту Закону про віртуальні активи необхідно доповнити нормами, які передбачатимуть:

відсутність громадянства (підданства) держави, що здійснює збройну агресію проти України, у керівника, заступника керівника, осіб, які здійснюватимуть чи здійснюють управління, мають намір набути істотну участь або є кінцевими бенефіціарними власниками постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів;

недопущення до управління постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, осіб, які мають не погашену або не зняту в установленому законом порядку судимість за корисливі кримінальні правопорушення або тероризм, а також їх співучасників у таких кримінальних правопорушеннях;

недопущення формування капіталу за рахунок коштів, джерела походження яких неможливо підтвердити на підставі офіційних документів або їх копій, засвідчених в установленому порядку.

4. Статтею 32 проекту Закону про віртуальні активи встановлено вимоги до постачальника послуг з віртуальними активами, однак не визначено поняття «постачальник послуг з віртуальними активами» і не передбачено, які види діяльності може провадити така особа.

З огляду на зазначене, норми проекту Закону про віртуальні активи потребують доопрацювання.

5. Статтею 34 проекту Закону про віртуальні активи встановлено, що постачальник послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, зобов'язаний мати адекватну та ефективну програму щодо запобігання та протидії відповідно до Закону № 361.

При цьому, як зазначалося вище, постачальники послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, є суб'єктами первинного фінансового моніторингу та повинні дотримуватися відповідних вимог, визначених законодавством у сфері запобігання та протидії, зокрема, розробляти, впроваджувати та оновлювати правила фінансового моніторингу, програми проведення

первинного фінансового моніторингу та інші внутрішні документи з питань фінансового моніторингу, призначати працівника, відповідального за його проведення, стати на облік у Держфінмоніторингу як суб'єкт первинного фінансового моніторингу та надавати Держфінмоніторинг визначену інформацію.

Тобто норми статті 35 проекту Закону про віртуальні активи не узгоджуються з вимогами Закону № 361.

З огляду на зазначене, пропонуємо статтю 34 проекту Закону про віртуальні активи виключити.

6. Підпунктом 7 пункту 4 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону про віртуальні активи передбачається внести зміни до Закону № 361, якими, зокрема, пропонуємо викласти у новій редакції терміни «віртуальний актив» та «постачальники послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів».

При цьому відповідно до пункту 8 частини другої статті 6 Закону № 361 суб'єктами первинного фінансового моніторингу є постачальник послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів. Згідно із пунктом 5 частини першої статті 18 Закону № 361 державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії здійснюється щодо постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, – Міністерством цифрової трансформації України.

Ураховуючи зазначене, положення проекту Закону про віртуальні активи необхідно доопрацювати шляхом внесення відповідних змін до пункту 8 частини другої статті 6 та пункту 5 частини першої статті 18 Закону № 361.

Також доцільно у частині першій статті 1 Закону № 361 виключити пункти 13 (термін «віртуальний актив») та 51 (термін «постачальник послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів»), а частину другу статті 1 Закону № 361 доповнити положеннями, відповідно до яких терміни «віртуальний актив» та «постачальники послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів» вживаються в цьому Законі у значеннях, наведених у Законі України «Про віртуальні активи».

7. Підпунктом 7 пункту 4 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону про віртуальні активи передбачено внести зміни до статті 14 Закону № 361 «Інформація, яка супроводжує переказ коштів або віртуальних активів».

Положеннями запропонованої статті 14 Закону № 361 передбачено обов'язки щодо супроводження переказів віртуальних активів інформацією виключено для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що надають послуги з переказу віртуальних активів.

При цьому відповідно до пункту 18 частини першої статті 1 проекту Закону про віртуальні активи постачальники послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів – суб'єкти господарювання – юридичні особи, зареєстровані за законодавством України, або відокремлені підрозділи (філії) іноземних юридичних осіб, зареєстровані за законодавством України, з

місцезнаходженням на території України, які провадять в інтересах третіх осіб один або декілька з таких видів діяльності:

- а) зберігання та адміністрування віртуальних активів від імені третіх осіб;
- б) діяльність оператора торговельного майданчика для віртуальних активів;
- в) обмін віртуальних активів на грошові кошти;
- г) обмін віртуальних активів на інші віртуальні активи;
- г) виконання замовлень на віртуальні активи від імені третіх осіб;
- д) розміщення віртуальних активів;
- е) надання послуг з переказу віртуальних активів від імені третіх осіб;
- е) отримання і передача замовлень на віртуальні активи від імені третіх осіб;
- ж) надання консультацій щодо віртуальних активів;
- з) діяльність з управління портфелем віртуальних активів.

Слід зауважити, що Регламентом (ЄС) 2023/1113 Європейського парламенту та Ради від 31.05.2023 «Про інформацію, що супроводжує перекази коштів і певних криптоактивів, і внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849» (далі – Регламент) передбачено зобов'язання усіх постачальників послуг криптоактивів супроводжувати відповідним набором інформації будь-яку передачу криптоактивів.

Відповідно до пункту 10 статті 3 Регламенту передача криптоактивів означає будь-яку транзакцію з метою переміщення криптоактивів з однієї адреси розподіленої книги, облікового запису криптоактивів або іншого пристрою, що дозволяє зберігати криптоактиви, на інший, що здійснюється принаймні одним криптоактивом постачальник послуг, який діє від імені ініціатора або бенефіціара, незалежно від того, чи є ініціатор і бенефіціар однією особою, і незалежно від того, чи є постачальник послуг криптоактивів ініціатора та бенефіціара одним і тим самим. До постачальників послуг криптоактивів Регламент відносить будь-яку юридичну особу чи інше підприємство, чиєю діяльністю чи бізнесом є надання на професійній основі однієї чи кількох послуг із використанням криптовалютних активів клієнтам і яке має право надавати послуги з використанням криптовалютних активів відповідно до законодавства ЄС.

Норми запропонованої редакції статті 14 Закону № 361 фактично обмежують коло суб'єктів первинного фінансового моніторингу та операцій з криптоактивами, яких стосується зобов'язання щодо супроводження передачі віртуальних активів інформацією. Такі законодавчі зміни не відповідають законодавству ЄС.

Ураховуючи зазначене, положення запропонованої проектом Закону про віртуальні активи редакції статті 14 Закону № 361 доцільно привести у відповідність до вказаних вимог Регламенту в частині застосування вимог до супроводження операцій з передачі віртуальних активів до постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів

8. Статтею 29 розділу V проекту Закону про віртуальні активи передбачено, що державне регулювання ринку віртуальних активів – здійснення державою в особі Міністерства цифрової трансформації України та Національного банку України комплексних заходів щодо упорядкування, контролю, нагляду за ринком віртуальних активів, регулювання правил функціонування постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, а також заходів щодо запобігання і протидії зловживанням і порушенням на ринку віртуальних активів.

Водночас розділ VII проекту Закону про віртуальні активи містить лише завдання Національному банку України щодо приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом та забезпечення прийняття актів, необхідних для реалізації цього Закону.

9. Підпунктом третім пункту 4 розділу VII проекту про віртуальні активи пропонуємо частину четверту статті 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (далі – Закон про фінансові послуги) викласти в новій редакції та передбачити, що не вважаються фінансовими послугами обмежені платіжні послуги та нефінансові платіжні послуги відповідно до Закону України «Про платіжні послуги», а також послуги, пов'язані з оборотом віртуальних активів відповідно до Закону України «Про віртуальні активи».

Водночас слід зауважити, що Закон про фінансові послуги втрачає чинність з 01.01.2024. Зазначене зауваження також стосується статті 30 проекту Закону про віртуальні активи.

З огляду на зазначене, проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» (реєстр. № 10225-1 від 17.11.2023), поданий народним депутатом України Швачко А. О., не підтримується.

**Заступник Міністра
фінансів України**

Світлана ВОРОБЕЙ

Вікторія Сподіна 206 57 19
Руслан Баранов 277 54 41
Костянтин Кислицин 277 54 90